

2021-02-15

Begäran om utskottsinitiativ lagändring för att möjliggöra återstart av Ringhals 1

Stängningen av Ringhals 1 på nyårsafton 2020 förvärrade en redan besvärlig situation i kraftnätet i södra Sverige. Robustheten försämrades och de tekniska riskerna ökade från en redan hög nivå. Förlusten av produktionen vid Ringhals 1 och de stabiliserande stödtjänster reaktorn bidrog med i kraftsystemet har ytterligare försvagat effektbalansen i södra Sverige.

Sverige behöver nu importera fossil reglerkraft söderifrån under fler timmar än vad som hade varit fallet med Ringhals 1 i drift. Under övriga timmar minskar exporten av fossilfri svensk el till grannländerna, och därmed minskar elexportens klimatnytta.

Stängningen försämrar också möjligheten att föra över el från norra till södra Sverige i de befintliga ledningarna. Sydvästlänken som förhoppningsvis snart tas i drift kommer inte heller att kunna användas fullt ut. Effekten på länken kommer att begränsas från 1 200 MW till 800 MW. Stängningen av två reaktorer i Ringhals är en viktig del av förklaringen.

Det råder en bred politisk enighet om att det behöver vidtas åtgärder för att stärka kraftsystemet i södra Sverige. En av de mest kraftfulla åtgärder som går att göra är att tillföra synkront infasad planerbar elproduktion nära förbrukarna. Detta skulle bidra till en lösning av de flesta av de nuvarande problemen i problemen. Andra åtgärder är möjliga, men inget innebär en så bred lösning som synkron produktion på plats i söder.

Tyvärr tar det lång tid att få ny elproduktion på plats. Det kostar också stora pengar. Även andra åtgärder som mer överföringskapacitet tar lång tid och kostar mycket pengar, särskilt som den behöver kombineras med ny elproduktion på andra håll för att det ska finnas någon el att föra över i de nya ledningarna.

Liberalerna har i motioner till det innevarande riksmötet föreslagit en rad åtgärder för att långsiktigt trygga svensk elförsörjning och även möjliggöra den kraftiga utbyggnad av elproduktionen som elektrifieringen och klimatomställningen kräver. Det innefattar bland annat ett nytt energipolitiskt mål där elförsörjningen ska vara helt fossilfri, där inte något klimatneutralt energislag diskrimineras. Det behövs också ett leveranssäkerhetsmål för elmarknaden, för att säkerställa att elanvändarna aldrig ska mötas av en brist på

elenergi där den efterfrågas och när den efterfrågas. Svenska Kraftnäts ansvar för leveranssäkerheten behöver tydliggöras och planeringsmålet för den svenska elförsörjningen höjas kraftigt. Likaså behöver vi planera för modern kärnkraft och underlätta för byggandet av nya reaktorer. I ett vidare klimatpolitiskt perspektiv behövs också satsningar för att underlätta elproduktionens roll för utvecklingen av vätgas som energibärare, liksom omfattande satsningar på koldioxidlagring.

Allt detta är angelägna energi- och klimatpolitiska åtgärder som skulle bidra till att trygga den svenska elförsörjningen och skynda på klimatomställningen. De har dock samtliga den nackdelen att det tar lång tid att få fullt genomslag. De är viktiga och långsiktiga satsningar för Sverige, men de behöver kompletteras med åtgärder som på kort sikt möjliggör en stabilare försörjning av klimatneutral el i södra Sverige.

Den snabbaste och också en av de mest effektiva åtgärderna för att förbättra situationen vore att återstarta Ringhals 1. Reaktorn befinner sig i ”kallt avställt läge”. Inga rivningsåtgärder har genomförts. Rent tekniskt kan reaktorn startas tämligen omgående. Det finns bränsle kvar för ytterligare en eller möjligen två månaders drift.

Legalt får dock reaktorn inte tas i drift eftersom den har anmälts som permanent avställd till Strålsäkerhetsmyndigheten. Enligt 15 a § i lagen om kärnteknisk verksamhet (1984:3) får den därmed inte återstartas. Denna bestämmelse infördes i samband med att det infördes en begränsning i miljöbalken 17 kap. 6 a § med innebörden att nya kärnkraftsreaktorer bara får tillåtas som ersättning för tidigare.

Den motivering som lagstiftaren angav för förbudet mot återstart var att det skulle försvåra ett generationsskifte där en aktör ersätter en äldre reaktor med en nybyggd. För att möjliggöra tillstånd att starta den nya reaktorn behövde det då finnas garantier för att den äldre avställda reaktorn förblev permanent stängd. Annars skulle man kunna få en situation med fler än de tio reaktorer som då fanns i drift (prop. 2009/10:72 avsnitt 6.2).

Tiden har sprungit ifrån begränsningen av antalet reaktorer, då reaktorer som byggs i framtiden sannolikt kommer att bli mindre än dagens. Men oavsett vilken bedömning som görs i den frågan kan man konstatera att antalet reaktorer i drift nu är nere i sex stycken. Att Sverige plötsligt skulle stå med fler än tio reaktorer utan föregående process för projektering, tillståndsgivning och byggande är ett verklighetsfrämmande antagande. De skäl som angavs mot förbudet mot att återstarta avställda reaktorer saknar därför relevans i dagens situation.

Även helstatliga Vattenfall, som äger och driver Ringhals som majoritetspart tillsammans med Uniper/Sydskraft, har pekat på bristerna med dagens lagstiftning. I remissvaret till betänkandet Ny kärntekniklag – med förtydligt ansvar (SOU 2019:16) skrev företaget:

Vattenfall anser att lagparagrafen behöver anpassas för att ta hänsyn till de förändringar som har ägt rum inom svensk kärnkraft samt säkerställa att lagen är utformad för att också kunna hantera en situation då förutsättningarna på elmarknaden ändras på ett oförutsägbart sätt. Även om det är svårt att föreställa sig en utveckling där en fråga om återstart skulle aktualiseras så bedömer Vattenfall att en ny lag inte på förhand bör utesluta sådana alternativ. *Det är ej fördelaktigt ur ett försörjningstrygghetsperspektiv att upprätthålla ett förbud som i praktiken innebär att man nekar sig själv möjligheten att överväga alla tänkbara handlingsalternativ i en situation då förutsättningarna om möjligt ser väsentligt annorlunda ut, t.ex. om det utvecklas en situation med kapacitetsbrist eller problem med nätstabilitet som innebär att leveranssäkerheten hotas.* Den svenska elsystemet befinner sig i en ny fas med nya utmaningar och förutsättningar som inte tidigare varit kända. [Vår markering]

Även med ett slopande av lagförbudet mot återstart skulle staten ha full kontroll över att verksamheten drivs på ett säkert sätt. Att återstarta Ringhals 1 skulle kräva tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten, och myndigheten skulle då kunna meddela vilka villkor som behöver uppfyllas. Det som avgör om en reaktor ska tillåtas vara i drift är huruvida den uppfyller mycket högt ställda säkerhetskrav.

Det är inte i lagstiftningen som det avgörs om Vattenfall, Uniper/Sydkraft eller någon annan ansvarsfull aktör kommer att ta initiativ för att återstarta Ringhals 1. Men lagstiftningen ska inte heller förbjuda detta.

Med stöd i bestämmelserna i riksdagsordningen 9 kap. 16 § begär jag därför att näringsutskottet initierar ett lagstiftningsärende genom utskottsinitiativ för att upphäva 15 a § i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. I den mån det vid beredningen framkommer att detta kräver kompletterande ändringar i annan lagstiftning ska detta ingå i lagstiftningsärendet.

Stockholm den 15 februari 2020

Joar Forssell (L)